

Utgivare

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

Alternativ, val och nya möjligheter – Utvärdering av ungdomarnas studievägar och handledningen vid övergången från den grundläggande utbildningen till andra stadiet (Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja – Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa)

Författare

Jani Goman, Niina Rumpu, Johanna Kiesi, Risto Hietala, Merja Hilpinen, Hans Kankkonen, Ismo-Olav Kjaldman, Susanna Niinistö-Sivuranta, Seija Nykänen, Tytti Pantsar, Heikki Piilonen, Anu Raudasoja, Mikko Siippainen, Anna Toni & Raimo Vuorinen

I utvärderingen utreddes hur väl handledningen till fortsatta studier och karriärval fungerar i den grundläggande utbildningen. Vidare utreddes hur handledningen under början av studierna på andra stadiet och vid utbildningar i övergångsskedet fungerar. Utvärderingen omfattade den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen. I utvärderingen av utbildningar i övergångsskedet ingick påbyggnadsundervisning efter grundskolan (tionde klassen), utbildning som handleder för yrkesutbildning (VALMA), utbildning som förbereder för gymnasieutbildning (LUVA) och folkhögskolornas långa studielinjer inom fritt bildningsarbete.

Vid utvärderingen utreddes också hur gemensam ansökan och andra former av ansökan till de olika utbildningarna fungerar. När det gäller samarbetet i övergångsskedena utvärderades samarbetet mellan undervisnings- och utbildningsanordnare, mellan olika utbildningsstadier och med ungdomsarbetet och TE-tjänsterna. Utvärderingsuppgifterna samlades in genom enkäter till undervisnings- och utbildningsanordnare och anordnarna inom det fria bildningsarbetet (n = 458) samt av studerande som inlett studier på andra stadiet eller utbildningar i övergångsskedet (n = 15 443).

Enligt utvärderingsresultaten är tillgången på och tillgängligheten till handledning för fortsatta studier och karriärval inom **den grundläggande utbildningen** i huvudsak på en god nivå. Största delen av de studerande hade fått den individuella handledning de behövde för planeringen av sina fortsatta studier. De flesta upplevde att deras självkännedom samt färdigheter att söka information och fatta beslut utvecklats väl i den grundläggande utbildningen. Också undervisningsanordnarna såg genomförandet av den individuella handledningen som en styrka. Däremot fungerar inte handledningen i gruppform och utnyttjandet av kamratstöd lika bra. Dessutom borde digitaliseringens möjligheter utnyttjas mera systematiskt i handledningen och den klassvisa

handledningen utvecklas så att den bättre stöder eleverna när det gäller att reflektera över, planera och fatta beslut om sina fortsatta studier. Det finns också behov att i en vidare utsträckning ordna möjligheter för eleverna att göra studiebesök till skolor eller institutioner för fortsatta studier. Den praktiska arbetslivsorienteringen och PRAO-perioderna bör utvecklas systematiskt så att de bättre betjänar eleverna i att planera och besluta om fortsatta studier och karriärval.

Ansökningsprocessen för den gemensamma antagningen till utbildningen på andra stadiet fungerar väl, men när det gäller **antagning enligt prövning** önskar i synnerhet anordnarna av grundläggande utbildning mera information och tydligare anvisningar. De studerande som antagits till yrkesutbildning genom **kontinuerlig ansökan** upplevde att ansökningsprocessen var smidig och att informationen om antagningen fungerade. Utbildningsanordnarna bör fortsättningsvis utveckla informationen om antagningsgrunderna samt rådgivningen och handledningen i ansökningsskedet. Den fortsatta handledningen borde också utvecklas i sådana fall då den sökande inte antas till den utbildning hen sökt till eller då det inte finns en lämplig utbildning för den sökande vid läroanstalten.

I början av **gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen** är tillgången på och tillgängligheten till handledning i huvudsak på en god nivå. De studerande hade fått den information de behövde om studiernas mål och innehåll. De studerandes behov och mål beaktas också ganska väl vid planeringen, men deras livssituation borde beaktas mera som en helhet, och det behovsanpassade stödet för svårigheter med lärandet och studiefärdigheterna borde utvecklas inom båda sektorerna.

I början av studierna är den individuella handledningen en styrka både inom gymnasieutbildningen och inom yrkesutbildningen. Enligt utvärderingsresultaten fungerar också grupphandledningen. Kamratstödet för de studerande och utnyttjandet av teknologin borde också beaktas bättre i handledningen på andra stadiet.

De studerandes möjligheter att få individuell handledning fungerar väl i **handledande och förberedande utbildningar och i utbildningar inom det fria bildningsarbetet**. Största delen av de studerande upplevde att de vid behov haft möjlighet att diskutera på tu man hand med en handledare eller lärare. Majoriteten av dem som haft problem med studierna upplevde att de fått hjälp med dem. En del av de studerande skulle dock ha önskat sig mera stöd och handledning utgående från de individuella behoven. I utbildningarna i övergångsskedet är det också viktigt att mer omfattande beakta de studerandes livssituation och kamratstödet som en del av handledningen. Överförandet av information om de studerande från den grundläggande utbildningen till utbildningar i övergångsskedet borde också utvecklas.

Även om tillgången på och tillgängligheten till handledning vid stadiövergången i stort sett är på en god nivå skulle en del av de studerande ha behövt mera handledning för att fundera på och välja fortsatta studier i grundskolan. I synnerhet då de unga har svårigheter med att hitta sin väg och med att välja och fatta beslut behövs mera möjligheter att diskutera de individuella behoven med en handledare. Också på andra stadiet och i utbildningar i övergångsskedet skulle en del av de studerande ha behövt mera stöd för att engagera sig i studierna.

Studenter, som under grundskoletiden blivit utsatta för upprepad mobbning eller som hade erfarenheter av svårigheter med lärandet upplevde oftare än övriga studenter att handledningen hade fungerat sämre. Det gällde både tillgång och tillgänglighet och hur väl handledningen svarade mot behoven. Dessa studenter upplevde också att utvecklingen av deras självkännet och förmåga att skaffa information och fatta beslut under grundskoletiden varit svagare än de andra studenternas. Erfarenheter av mobbning och svårigheter med lärandet reflekteras också i hur de studenter förbinder sig vid studierna efter den grundläggande utbildningen. Av denna orsak borde metoderna att förebygga mobbning effektiviseras och elev- och studentgemenskapen stärkas.

Samarbetet mellan skolor, läroanstalter, olika aktörer inom handledningen och arbetslivet bör utökas, utvecklas och förnyas. Samarbetet vid studieövergången bör skapa verksamhetsmodeller som allt bättre stödjer de ungas övergångar, informationsöverföring och regional utveckling.

Nyckelord: Övergångsskede, övergång, grundläggande utbildning, yrkesutbildning, gymnasieutbildning, handledande och förberedande utbildning, fritt bildningsarbete, handledning, karriärplaneringsfärdigheter, antagning av studenter, samarbete i övergångsskedet